

(De Bijlage, het volledige artikel)

De subsidies aan de EBS nader beschouwd.

Energie is duur, dus moeten we er zuinig mee omgaan. Mijn overtuiging is dat het probleem van de energiesubsidie komt uit een armoede georiënteerde denkpatroon. Een conceptie op basis van economische groei fundamentals, dus om als natie meer te verdienen waardoor er geen noodzaak is om te subsidiëren, is helaas op dit moment niet aan Suriname besteedt.

Er is veel gezegd en geschreven over de EBS en hij wordt helaas van alle kanten besproken en vergruist. Toch zorgt de EBS voor de continuïteit van de dagelijkse energievoorziening in de verschillende verzorgingsgebieden. De relatie tussen de EBS, de Staat en de gebruikers staat sinds de overdracht van Ogane aan de Staat in 1972 op gespannen voet. Dit is het resultaat van de jarenlange notie dat de Staat energie moet subsidiëren.

Deze armoedeconceptie maakt dat er een krabbenton mentaliteit is ontstaan waardoor velen in de samenleving niet vooruit komen. Deze stelling neemt niet weg dat er WEL behoefte is aan subsidie maar deze moet geregeld worden op ministerieel niveau in de vorm van subject subsidie en niet middels de energie, brandstof en water tarieven.

We weten dit en toch is het makkelijker gezegd dan gedaan. De subsidievloek kan alleen doorbroken worden met het mobiliseren van welvaart en om meer inkomen te genereren voor eenieder. Het scheppen van arbeidsplaatsen en het mobiliseren van kennis om te groeien en om te leren wat we als natie willen, niet willen en kunnen.

De EBS heeft recht op een redelijk rendement van 10% op het gemiddeld geïnvesteerd vermogen. Dit zorgt ervoor dat er in de sector geïnvesteerd kan worden. Het adagium Zonder Energie Geen Groei is correct maar wordt volstrekt verkeerd benaderd vooral door de politiek met haar eigen onzinnige politieke uitleg en niet met fundamentele discussies en redeneringen. De invalshoeken vanuit de politiek worden gedreven door armoede en opportuniteit, dus vrij vertaald "Macht". Het gevolg is dat de gebruikers terecht zeggen "gelijke monniken gelijke kappen" en als het minder goed gaat, veranderd de toon naar de breedste schouders dragen de zwaarste lasten. Dit is proza dat geen hout snijdt. Het is ook verkeerd om te stellen dat de brede schouders meer consumeren en als ze dat wel doen betalen ze hoge tarieven en dus heeft niemand recht van spreken. Het zijn vaak de gesubsidieerden die meer of beter gezegd over consumeren. Dit is een feit omdat bij tariefsaanpassingen het verbruik met circa 15% afneemt. De EBS weet welke groepen die zijn en het zijn niet de aansluitingen met de hoge tarieven.

We vergeten vaak hoe zwaar de lasten zijn voor de brede schouders en als zij er de brui aan geven dan vallen er veel spaanders. De limieten zijn zowat bereikt en er kunnen niet meer offers worden gebracht.

De onzinnigheid van subsidies: Een voorbeeld waarom we niet moeten Subsidiëren.

In 2010 heeft EBS/Ogane het beleid gehanteerd om de verkoopprijs van kookgas te laten fluctueren met schommelingen van de internationale inkooprijs van gas. Dus bij hoge inkooprijzen gaat de prijs omhoog en bij lage inkooprijzen gaat de prijs omlaag. In het 3^e en 4^e kwartaal van 2010 maakt de prijs van kookgas een beweging omhoog, dan omlaag en dan weer omhoog. Ogane verhoogt de verkoopprijs van gas om dit vervolgens te verlagen naar aanleiding van de prijsdaling van de inkoop. In het 4^e kwartaal gaat de prijs gestadig omhoog en Ogane moet de prijs verhogen. De toenmalige VP, Robert Ameerali, wijst de marginale prijsverhogingsaanvraag af met de mededeling dat de Staat

effectief, dus met onmiddellijke ingang de kookgasprijs zal subsidiëren. Ofgane die normaal een kleine jaarlijkse winst maakt begint een subsidie vordering op de Staat op te bouwen. Per boekjaar 2017 is de gassubsidievordering op de Staat opgelopen tot SRD 42M. Dit bedrag loopt verder op tot ongeveer SRD 100M per eind 2020.

De subsidie van kookgas aan de bevolking was niet nodig omdat dit normaliter dwingt tot efficiënter gebruik en het voorkomt smokkel, etc. Trouwens kookgas werd nimmer gesubsidieerd omdat het ging om inkoop, vullen en verkoop. Dit voorbeeld illustreert de negatieve resultante effecten van subsidies. Ook de kookgas zal op termijn moeten worden aangepast.

Nu de EBS aan de vooravond staat van verhogingen van de stroomtarieven komen alle soorten belanghebbenden op de proppen met alle soorten reken methodologische invalshoeken. Er wordt geclaimd dat zij de beste rekenmethode hebben voor de verbruikers. U begrijpt dat deze belangengroepen zijn en dus vaak een eenzijdige invalshoek hebben n.l. het eigen belang.

Er valt echter ook veel te zeggen om het tempo van de afbouw geleidelijk te doen plaats vinden. Echter, het opportunistisch gedrag dat is ingebed in de samenleving speelt ons parten en we kunnen dat blijkbaar niet overstijgen. Als voorbeeld dient dat wanneer er discussies worden gevoerd met stakeholders men vaak direct kijkt naar "Wat zijn de gevolgen voor mij" en de muren gaan gelijk op. Men verzuimt om te praten over de fundamentele zaken en zo vieren ze bot op de EBS met een EBS "head bashing" sessie. Is dit waar hoor ik u roepen, ja het is waar en het is triest.

De onmogelijke positie van de Minister van Financiën

De Minister van Financiën gaat uit van de doctrine dat een vermindering van de subsidie ruimte geeft aan de Staat om begrotingstechnische interventies te kunnen plegen. Bijvoorbeeld t.b.v. van de sociale sector of anders. Want een vermindering van SRD 600M aan subsidie geeft ruimte om dit geld anders te besteden. Dit beleid is geen wondermiddel maar moet gezien worden als een stoelendans. Bepaalde groepen zullen altijd de pineut zijn en dat zijn meestal de groepen met de brede schouders en de commerciële bedrijven.

Het geklaag dat de subsidies aan de EBS ruim SRD 1,3 tot SRD 1,8 Miljard voor 2021 zal belopen is verbazingwekkend. Bekijken we de geaccumuleerde schulden van de EBS aan de Staat in 2017, dan lopen die in de orde van SRD 2,8 miljard voor geleverde energie, olie leveringen en overige zaken. De EBS heeft daar en tegen ook een geaccumuleerde vordering op de Staat van ruim SRD 2,6 Miljard. Met andere woorden er is een netto geaccumuleerde vordering van de Staat op de EBS van slechts SRD 167 miljoen. Inmiddels zijn de schulden van de EBS i.v.m. leningen opgelopen in de orde van SRD 471 miljoen. Dit komt omdat er geen redelijk rendement wordt gehaald en de tarieven ernstig geknepen wordt. Terecht kan de vraag gesteld worden of dit een subsidie is of een ordinaire schuldverrekening. Ik laat dit over aan de juristen onder ons.

Het gevolg is dat anno 2020 de vordering van de Staat op de EBS verder is geaccumuleerd tot SRD 4,9 miljard en omgekeerd de EBS op de Staat van SRD 3,8 miljard. Per saldo een vordering van SRD 1,1 miljard van de Staat op de EBS. De Staat beschouwt dit als de effectieve subsidie aan de EBS op basis van een schuldverrekening methodologie.

Mijn stelling is dat het verkeerd is om te veronderstellen dat de Staat de EBS subsidieert. Ten eerste wordt er schuldverrekening toegepast terwijl men praat over een subsidie en ten tweede is het bepalen van de energietarieven niet rechtmatig omdat de tarieven ver onder de kostprijs worden gesteld. Hierdoor kan de EBS onvoldoende inkomsten genereren om uit de kosten te komen en om een redelijk rendement te halen voor toekomstige investeringen.

Als er wordt geredeneerd dat het uiteindelijke **effect** resulteert in subsidie, dan kan ik slechts met veel moeite meegaan met dit argument omdat schuldverrekening een eigen wettelijk dimensie heeft. Het is een soort abracadabra redenering die politici jarenlang ongestraft gebezigd hebben.

Het is daarom de vraag of het subsidie argument van de Staat en IMF op de juiste gronden is gestoeld. Maar dat is een discussie voor de juristen en beleidsmakers. Ook met de nodige nuance snijdt het subsidieargument dus geen hout. Wat moet het IMF zeggen? Hooguit dat de Staat zijn verrekeningen met de EBS moet terugbrengen naar een acceptabel niveau.

De Effecten:

Hoe we het ook draaien of keren, de energietarieven moeten omhoog en EBS moet kostendekkende tarieven in rekening brengen en een **redelijk** rendement kunnen genereren. Dit mag de EBS niet onthouden worden. Deze verhogingen worden natuurlijk afgewenteld op de gebruikers en de gemeenschap en deze kunnen slechts een deel absorberen en de rest moet via een sociaal vangnet of een SUBJECT subsidie, gerelateerd berekend naar de omstandigheden van de persoon of het gezin, worden opgevangen.

De “Double Whammy” van Subsidie:

Als we spreken van subsidie geeft de Staat “om niet”, dus gratis geld of producten aan de EBS. De EBS moet dit opnemen als een subsidie in haar boeken en niet als een schuld zoals het nu geadmistreerd wordt binnen het systeem van de schuldverrekening. Het is per slot van rekening een subsidie met de definitie waar men geen spelt tussen kan krijgen.

1. Dit zal resulteren in het moeten wegschrappen van de geaccumuleerde schuld van de EBS aan de Staat ter waarde van SRD 4,9 miljard per eind 2020.
2. De schuld van de Staat aan de EBS voor afgenomen diensten ter waarde van SRD 3,8 miljard blijft staan.
3. De schuld van de EBS aan de Staat van SRD 1,1 miljard zal omslaan naar een vordering op de Staat van SRD 3,8 miljard. Dit is natuurlijk erg heftig.
4. Als we meerekenen het recht op een redelijk rendement van de EBS dan zal de schuld op de Staat verder met meer dan SRD 1 miljard toenemen.
5. Dus in totaal een vordering van ruim SRD 5 miljard op de Staat.

Hoe kunnen we een halt roepen op de huidige ontwikkeling waarbij de rijken rijker worden en de minder rijken terugvallen naar de middenklasse. De middenklasse die nu de lagere middenklasse wordt en de laatste nu jan modaal. Wie vroeger jan modaal was is nu lid van de arme klasse. En ja, de armen worden bedelaars en de bedelaars gaan dood. Dit is het verarmingspiraal waar Suriname al jarenlang gebukt onder gaat.

Conclusies:

Geconcludeerd mag worden dat de Staat bewust de EBS armlastig houdt met alle gevolgen van dien. Het land komt hierdoor niet tot wasdom om haar economische potentie te kunnen benutten. Ergo, er wordt afhankelijkheid gecreëerd. Het beginsel van opportuniteit staat hoog in het vaandel van bepaalde groepen. Opportuniteit daar is niets mis mee omdat het een fundamenteel kenmerk is van ondernemen. Echter, indien het maatschappelijk onverantwoorde proporties aanneemt moet dat worden aangepakt met een gebalanceerde benadering zoals dat bij een tariefstructuur discussies voor energie, brandstof en water is vereist.

Per 2021 zal de Hydro energie stukken goedkoper zijn en is de Hydro schuld in potentie een GOOD GUY die ruim 66,6% lager zal uitvallen. De conceptie over olie verkopen van Staatsolie aan de EBS op basis van internationale markt prijzen is een dooddoener en is niet bevorderlijk voor de ontwikkeling van Suriname. Staatsolie mag winst maken en EBS betaald daaraan mee terwijl ze dicht bij de gemeenschap staat die het niet kan betalen, de EBS niet en de Staat ook niet. Een Cost-Plus insteek zal de energie inkoop bij Staatsolie en de olie rekening van de EBS significant omlaag brengen waardoor het allemaal billijker zal worden voor de gemeenschap. Van belang is aan te halen dat Cost-Plus is geen winst maximalisatie oplevert.

Staatsolie is de lieveling van Suriname en EBS de verzorgende oude zus die wordt vergruisd, maar zij zorgt ervoor dat er 24 uur per dag stroom is. Ook de politici zijn verliefd op Staatsolie met de "Oil & Gas" potentie van miljarden USD's. Er is derhalve veel BIAS over de EBS en dat is jammer

Enkele Observaties:

1. De District Elektrificatie (DE)-verliezen zijn geen subsidies maar compensabele verliezen en zijn vastgelegd in een overeenkomst van 17 mei 1972.
2. Uitgevoerde projecten voor de Staat. Zie de elektrificatie van bijvoorbeeld Moengotape, Alfondsdorp en overigen. Deze projecten moesten al lang zijn uitgevoerd, ze zijn dus "Long overdue", maar ze moeten door de Staat aan de EBS worden betaald. Deze worden ook conform in de boeken opgenomen als een vordering van de EBS op de Staat. Wanneer er niet meer verrekend gaat worden dan moet er contant betaald worden.
3. De elektra rekeningen van de Staat en straatverlichtingskosten worden door de Staat niet betaald.
4. Gas en elektra subsidie afspraken worden anders geïnterpreteerd, een soort "Babylonische Spraakverwarring" maar nemen niet weg dat deze vorderingen blijven bestaan op de Staat.
5. Dit alles gaat mee in een schuldverrekening en overtijd wijzen alle vingers naar elkaar. Het is maar goed dat we dit weten want na 5 jaar is de accountability zoek maar die zaken staan nog netjes in de boeken van de EBS waarbij nieuwe ministers vaak de houding hebben dit is niet uit mijn tijd dus het is jouw "look out". Dit is helaas de toestand van onze Governance op overheidsniveau. We kunnen veel leren van Singapore waar sterke instituten de waarborgen biedt voor goed bestuur.
6. Wanneer de Staat een subsidie geeft hoeft EBS dit niet als schuld in de boeken op te nemen. De schuld aan de Staat in de boeken van de EBS is oneigenlijk. De geaccumuleerde vorderingen van de overheid op de EBS moeten vervallen. Wat dan overblijft is alleen nog een schuld vordering van de EBS op de Staat in de boeken.

Een illustratie van subsidie effecten is met een concreet aangegeven met het kookgas voorbeeld van eind 2010.

Aangegeven is dat de Staat de EBS niet kan dicteren om verliezen te nemen omdat dit indruist tegen het vennootschapsrecht. Als de Staat wil subsidiëren dan moet hij de EBS redelijkerwijs hiervoor compenseren voor de kosten en het verlies van rendement. Echter, verliest de EBS het altijd tegen het "Machtsspel" van toevallig passanten in de politiek. We hebben daarom sterke instituten nodig die onafhankelijk opereren. Het politiseren van instituten is dus dodelijk.

De EBS is niet vergeten dat hij een redelijk rendementstarief van 10% mag genieten. Dit is vastgesteld in overeenkomsten. De EBS houdt dit bij en per 2020 zal de geaccumuleerde schuld in de orde van ruim SRD 800M bedragen, waarbij nog niet is gecorrigeerd voor "time value of money". In dat geval is de te compenseren waarde ruim over SRD 1 miljard.

We kunnen gevoeglijk ervan uitgaan dat een nieuwe start zeer gewenst is. De relatie tussen de EBS en de Staat zou als volgt kunnen worden geregeld.:

- a. Alle leningen van de EBS blijven de verantwoordelijkheid van de Staat.
- b. De schuld wordt geconverteerd naar Eigen Vermogen c.q. aandelen voor de Staat.
- c. Het Toezicht en Bestuur moeten nu middels de GRC (Governance, Risk en Compliance) principes worden ingevuld met deskundige personen.
- d. De Electriciteitswet van 2016 geeft een goede basis voor de toekomst, met name Art.17. Lid 1 t/m 3 geven goede garanties voor een redelijk tarief voor de EBS.
- e. Echter de politiek is helaas het achilles pees van de EBS. Dit moet tot het verleden gaan behoren.

Ik hoop dat er nu meer duidelijkheid is gekomen in de subsidie problematiek en het tarievenvraagstuk. De ophanden zijnde aanpassingen zullen velen beroeren maar gekeken moet worden in hoeverre de intenties gerealiseerd zullen worden bij de toepassing. De hoop is dat partijen wijs zullen handelen.

De Minister van Financiën en Planning, de Minister van NH en de EAS zijn op de goede weg en verdienen de complimenten van de samenleving. Alles staat in het teken van het uitvoeren van goede uitgangspunten. Het ontdoen van het juk van de armoede vereist Moed en Durf zodat we ons kunnen richten op het ontwikkelen en accumuleren van welvaart voor land en volk.

.., ik heb gezegd.

Gerard Lau

Paramaribo 27 juni 2021